

שמייוחדים למלאכת היתר כגון שולחן כוס וקערה, ודאי שמותר לטלטלם, ולא עלה על דעת אדם לאוסרם כלל (בעל המאור, ריטב"א, וכו"ז בתוס').

וְסָכִין קָטְנָה שְׁעָל גְּבֵי שְׁלֶחָן, וכל סכין שנועדה לחתוך אוכל נחשבת כסכין קטנה, ורק סכין גדולה שמקצבים בה בשר אסורה בטלטול (שעה"צ שח, כ).

הַתִּירוֹ וְהַתִּירוֹ וְהַתִּירוֹ, ואף שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין (כמבואר במגילה ב, א), זה דוקא באופן שהתקנה היתה מוחלטת, אבל כאן שהתקנה היתה מחמת שהיו מזלזלים באיסורי שבת בימי נחמיה, לא היתה זאת תקנה מוחלטת אלא לגדר וסייג לדורות עד שיבוא בית דין אחר ויתיר (ריטב"א). ויש מפרשים, שמשלשון הברייתא להלן בסמוך 'בימי נחמיה בן חכליה', משמע שתקנה זו נתקנה רק לדורו של נחמיה, ולאחר מכן המשיכו לנהוג כן מעצמם, עד שביטלו בית דין את התקנה (תוס' ב"ק צד, ב ד"ה בימי, יראים קסט).

וְהַתִּירוֹ וְהַתִּירוֹ דְּכָר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִיתָר לְצוּרְךָ מְקוּמוֹ, שאף שכבר התירו לטלטול לצורך גופו, עדיין היו צריכים לחזור ולהתיר לטלטול לצורך מקומו, לפי שאב"י סובר כדעת רבה להלן (קכד, א) שטלטול לצורך מקומו נחשב כטלטול שלא לצורך (ריטב"א).

כָּל הַכְּלִים נִיטְלִין בְּשֶׁבֶת וְאִפְלוּ בְּשַׁתַּי יָדִים – כלומר, אפילו כלי גדול שניטל רק בשתי ידיו (ריטב"א).

וְהַתִּירוֹ וְהַתִּירוֹ מִחֻמָּה לְצַל, אף שאינו לצורך האדם אלא לצורך הכלי, והוא הדין שמוותר לטלטלו כדי שלא יגנב, אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלו (ריטב"א). אך כתבי הקודש ואוכלין מותר לטלטלם סתם, כיון שמעולם לא נאסרו בטלטול (חי"ה ה"ה). והוא הדין שכלי האכילה שרגילים להשתמש בהם תדיר מותר לטלטלם סתם (שלטי גבורים). ויש סוברים, שכלי אכילה דינם ככלים שמלאכתם היתר שמוותר לטלטלם רק מחמה לצל (משנ"ב שח, כג, ע"פ משמעות הרמב"ם). ויש סוברים, שכל כלי שמלאכתו היתר מותר לטלטלו סתם (ריטב"א, בשם מורו).

מִחֻמָּה לְצַל לֵא, ואף רבי שמעון שחולק על איסור מוקצה מודה בזה, לפי שאיסור זה אינו משום איסור מוקצה אלא גזירת חכמים היא משום הוצאה [ראה בהקדמה בתחילת הפרק] (ריטב"א קכד, ב ד"ה ולענין הלכה, מאירי שם). ויש סוברים, שדין זה הוא רק לרבי יהודה שסובר מוקצה, אבל לרבי שמעון שחולק על איסור מוקצה, מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור גם מחמה לצל (תוס' ר"ד, מאירי קכד, א ד"ה מקצת בשם מקצת מפרשים, וכו"ז בחיי אדם שבת סו, ד).

כָּל הַכְּלִים נִיטְלִין בְּשֶׁבֶת אִפְלוּ בְּשַׁתַּי בְּנֵי אָדָם – כלומר, אפילו כלי גדול שרק שני בני אדם יכולים לטלטלו אינו נחשב מוקצה. ונחלק בזה על אב"י שסבר שכלי זה נחשב כמוקצה, כיון שמייוחדים לו מקום (רשב"א, ריטב"א, וראה שם שביארו באופן נוסף, אולם ראה בריטב"א המיוחד לר"ן בשם הרא"ה).

■ להלכה, כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, ואסור לטלטלו מחמה לצל [כרבא] (ש"ע או"ח שח, ג). וכלי שמלאכתו היתר מותר לטלטלו גם מחמה לצל או כדי שלא יגנב [כרבא], ואסור לטלטלו שלא לצורך כלל, אבל כתבי הקודש ואוכלין מותר לטלטלם שלא לצורך כלל (ש"ע שם, ד). וכן כלי אכילה ששימושן תדיר, מותר לטלטלם שלא לצורך כלל, ויש מחמירים (משנ"ב שם, כג).

אֵין עוֹשִׂין אִפְקָטוּיִזִּין בְּשֶׁבֶת וְכו', משום שאסור לעשות פעולות שהם תיקון האדם, ומזה למד רב נחמן שגם אסובי ינוקא אסור שגם הוא תיקון האדם (רש"י, וראה בתוס' שעיקר ראיית רב נחמן היא מהמשך הברייתא אין מעצבין את הקטן). ולפירוש רבינו חננאל והערך, ראיית הגמ' היא שאסור לגרום הקאה לקטן, שהרי שנינו במשנה שאסור לעשות אפיקטויזין ולגרום להקאה בשבת (ריטב"א).

הָתָם לֵאָו אוֹרְחֵיהּ הָקָא אוֹרְחֵיהּ, ומכיון שכן מותר לכוון את איברי התינוק גם כדי ליישר את אבריו, ולא רק כדי שלא יתעקמו איבריו, שהרי דרכו בכך ואינו נראה כמתקן (מג"א של, יט, ע"פ הרא"ש), ולפי זה, תינוק שאין רגליו כרוך אותו בחול והתעקמו אבריו, אסור לכרכו בשבת (משנ"ב שם, לה). ולפירוש הר"ח והערך, כיון שהדרך היא להחזיר את ערלת הגרון למקומה והוא לא מתכוון בפעולה זו לגרום הקאה לתינוק, מותר לעשות כן ואפילו שמצוי הוא שיצא דם (ריטב"א).

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מְנָא אָמֵינָא לָהּ דִּתְנִן מַחֲט שְׁל יָד לְטוֹל בַּה אָת תְּקוּץ, ומוכח שבדבר שאינו אסור משום רפואה, אין איסור מצד תיקון האדם (רש"י). ולפירוש רבינו חננאל והערך, רב ששת הביא ראייה שמוותר להוציא קוץ אפילו כשיוצא דם, כיון שאינו מתכוון לכך (ריטב"א).

■ להלכה, מיישרים את איברי הולד שהתפרקו מחמת צער לידה [כרב ששת] (ש"ע או"ח ש, ט, ע"פ ביאור הגר"א שם). ויש מתירים לעשות כן רק ביום הלידה אבל לאחר מכן אסור (משנ"ב שם, לה, ע"פ מג"א, וראה שם שלשיתו דין זה לא נלמד כלל מסוגייתנו). וכן אם נפלה ערלת הגרון, מותר להכניס אצבע לתוך פיו ולהחזיר הערלה למקומה, אפילו שלפעמים הוא מקיא [כפירוש הר"ח והערך] (ש"ע שם, יא).

מִשְׁנֵה. בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף נִיטְל בְּשֶׁבֶת, שאף כשאין קשר בראשו יש לו תורת כלי, מאחר ומשתמשים בו להפוך את הזיתים (תוס' י"ט). ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו כדין כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי הזיתים מוקצים הם (שבת של מ, וראה עוד ברמב"ם שבת כ, ז ומגיד משנה שם).

גְּמָרָא. דוּמְיָא דְשֶׁק בְּעֵינַן, שכלי עץ הוקש לשק בפסוק שמפרט את הכלים שמקבלים טומאה, שנאמר (ויקרא יא, לב) 'מכל כלי עץ או עור או שק', ושק האמור בתורה יש בו בית קיבול (רש"י לעיל טז, א, תוס' להלן פד, א, ד"ה מפין).

מִשְׁנֵה. חוּץ מִן הַמֶּסַךְ הַגְּדוֹל וְיֵתֵד שֶׁל מַחְרְשָׁה, שהם כלים יקרים שמקפיד עליהם (רש"י), ונחשבים מוקצה מחמת חסרון כיס (להלן קנד, א), שאסור לטלטלו בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו (רש"י ד"ה כל הכלים, ב"י שח, א ד"ה כתב הרמב"ם), כיון שאדם מקפיד עליו וקובע לו מקום ומקצהו לגמרי (ריטב"א להלן קנד, ב ד"ה והא, לבושי שרד שח, א). ויש שסובר, שמוקצה מחמת חסרון כיס מקצהו רק משימוש ולא מטלטול, ולכן אף שאסור לטלטלו לצורך גופו, מותר לטלטלו לצורך מקומו (מירת מששון שח, וראה בהגהות רעק"א או"ח רסו). ■ להלכה, מוקצה מחמת חסרון כיס אסור לטלטלו בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו (ש"ע שם, א).

גְּמָרָא. חֶרְבָּא דְאוֹשְׁפֵי וְכו', וכן נפסק להלכה (ש"ע או"ח שח, א, וביאה"ל שם).

כְּרֵאשׁוֹנָה הֵיוּ אוֹמְרִים שְׁלֵשָׁה כְּלִים נִיטְלִין בְּשֶׁבֶת וְכו', שאף שכלים הללו לפעמים משמשים לאיסור, ניטלים בשבת. אך כלים